

показників, які становлять інтерес для стейкхолдерів підприємства, а саме показники рентабельності.

Основними джерелами інформації для розрахунку рентабельностей є Баланс підприємства та Звіт про фінансові результати, тому вони є простими в розрахунку. Водночас, показники рентабельності валової, операційної та чистої реалізованої продукції є взаємопов'язаними, оскільки вони визначають фактори, які вплинули на зміну рентабельності. При порівнянні показників рентабельності підприємства із показниками рентабельності компаній-аналогів за відповідною галуззю інвестор отримує додаткову інформацію про прибутковість компанії, а керівництво знаходить своє місце у конкурентному середовищі та має можливість покращити виробничі або управлінські процеси.

Важливе місце в управлінні вартістю підприємства слід відводити моніторингу цих показників. Так, показники фінансової звітності такі як величина власного та позикового капіталу, прибуток від реалізації продукції, чистий прибуток та витрати на збут доцільно розраховувати щотижнево. Водночас, показники інвестиційної привабливості такі як грошовий потік віддачі на інвестований капітал, загальна віддача на інвестований капітал та рентабельність інвестицій [5] мають розраховуватися та оцінюватися підрозділом планування за підсумками фінансового року, кварталу, півріччя тощо.

Вважаємо, що з метою повного виконання розрахунково-аналітичної роботи при впровадженні вартісно-орієнтованого управління на підприємстві необхідно створити окремий відділу внутрішнього аудиту, який дозволить розробляти оперативні превентивні заходи щодо мінімізації та нейтралізації кризових ризиків та досягати цілей вартісно-орієнтованого менеджменту. Для цього підрозділу необхідно: здійснення пошуку таких систем контролю, які будуть налагоджувати роботу усіх бізнес-процесів; збереження активів компанії та підтримка оптимального рівня використання ресурсів; забезпечення повноти та достовірності звітності відповідно до вимог чинного законодавства, що є важливим аспектом за умови нестабільної економіки та мінливості законодавства під час воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Стащук О. Вартісно-орієнтоване управління фінансами підприємства. Економіка та суспільство, 2022. (42). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-62>
2. Ільчук В. П., Чут М. А., Штирхун Х. І. Механізм вартісно-орієнтованого управління фінансами промислових підприємств. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2020. № 2(22). С. 101–116. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2020-2\(22\)-101-116](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2020-2(22)-101-116)
3. Костирко Р. О., Замай О. О. Вартісно-орієнтована звітність як інструмент транспарентності фінансового та управлінського обліку. <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.5.50>
4. Макаренко Т.Ю. Вартісно-орієнтована звітність як фактор підвищення ринкової вартості підприємств. Економіка: реалії часу. Випуск №1(29), 2017. С. 155-161.
5. Докієнко Л. М. Фінансовий інструментарій оцінювання інвестиційної привабливості підприємства. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2016. № 11, с. 456-465.

УДК 658.114.5:005.334

ЧУРПІТА М.А., магістрант

Науковий керівник – **ВАРЧЕНКО О.М.**, д.е.н., професор

Білоцерківський національний аграрний університет

СКЛАДОВІ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто алгоритм моніторингу ризиків підприємства та висвітлено основні етапи

його здійснення. Доведено, що система моніторингу вимагає налагодження регулярного збору інформації з усіх підрозділів підприємства та визначено вимоги до неї. Висвітлено підходи до встановлення критеріїв рівня керованості ризикових подій, обмеження кількості ризиків, ресурсних обмежень, індикаторів виникнення ризикових подій, на урахуванні яких розробляються відповідні управлінські рішення.

Ключові слова: моніторинг ризику підприємства, збір інформації, управлінські рішення.

На сьогодні менеджмент на рівні бізнесових структур розвивається на основі запровадження процесного підходу, де управління організацією передбачає сукупність процесів, що чітко встановлюють дії працівників і керівників у конкретних управлінських ситуаціях. Одним із етапів в ризик-менеджменті підприємства є моніторинг факторів ризику підприємства.

Очевидно, що до моменту виявлення ризику немає можливості вжити превентивних заходів щодо його зниження, отже, першим етапом буде виступатиме ідентифікація всіх імовірних ризиків. Ідентифікація та виявлення чинників ризику має відношення до найважливіших на даний час завдань щодо економічної оцінки кризових явищ у функціонуванні підприємства [1].

Внаслідок мінливості внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування підприємства перелік встановлених факторів ризику періодично модифікується. Деякі фактори ризику стають менш актуальними та не зумовлюють ніяких загроз для діяльності підприємства, таким чином, їх необхідно виключити зі списку загроз. Водночас можуть бути виявленими нові загрози, наприклад, збільшення витрат виробництва внаслідок введення підвищення цін на енергоносії, погіршення фінансових показників контрагентів, ймовірність появи у конкурентів інноваційних технологій і т.п. Отже, всі ці фактори слід проаналізувати та врахувати у процесі управління ризиками підприємства.

На наступному етапі доцільно виявити індикатори наближення ризикових подій. Індикатором ризику є подія, що сигналізує про найближчу можливість наближення до максимальних чи мінімальних меж, які визначають ймовірність виникнення тієї чи іншої ризикової події, а також може стати причиною та попередником прояву фактора ризику. Значення індикатора може змінюватися у певних розмірах – від мінімально допустимого нормативу (планового значення). Кількісне значення відхилення залежить від конкретної ситуації та визначається експертним шляхом.

З метою встановлення системою моніторингу настання ризикових подій необхідно проводити регулярний збір інформації з усіх підрозділів – учасників бізнес-процесів підприємства, у тому числі слід збирати інформацію про стан зовнішнього середовища діяльності підприємства [2]. З метою ефективності та оперативності збору інформації цей процес необхідно систематизувати в такій послідовності:

- 1) зібрана інформація має бути актуальною (важливою з метою оцінки ризиків), релевантною (відповідати поставленому завданню, максимально наближеною до сутності питання) та повною;
- 2) інформація має розподілятися за конкретними формами звітності, узгодженим та розробленим з відділами, що її формують. Отже, інформація повинна відповідати вимогам: чіткий порядок збирання, обробки та передачі інформації, точність, повноту, достовірність;
- 3) частота збору та передачі інформації визначається ринковою ситуацією, стабільністю збуту, виробництва, закупівель матеріалів, сировини тощо.

Так, якщо ринок підприємства є стабільним, то індикатори можна переглядати (раз на місяць), якщо ж ні, то доцільно проводити моніторинг три, а то й чотири рази на місяць, а у разі потреби і частіше.

Система контролю індикаторів передбачає також визначення взаємозв'язку між ними, можливого синергетичного ефекту впливу одного з чинників ризику на розвиток підприємства. Здійснюється оцінка відповідності встановлених значень індикаторів фактичним, що дозволяє встановити чи перебуває підприємство в діапазоні встановлених меж значень допустимих збитків чи ні. Потім встановлюються групи факторів ризику, одночасна реалізація яких стримуватиме розвиток підприємства та може призвести до серйозних небажаних наслідків та

відповідно неприпустима.

Встановлення критеріїв рівня керованості – це визначення меж значень допустимих збитків. Оптимальним рівнем ефективного управління вважається управління ризиковими подіями, в результаті якого після них реалізації втрати будуть на допустимому рівні і не стримуватимуть розвиток підприємства. Із цією метою необхідно забезпечити оперативний збір інформації про якість програми ресурсів та провести оцінювання за основними аспектами управлінської діяльності [3]. Важливо здійснити нормування процесів, які будуть основою досягнення оптимізації управління та планування. У результаті даного етапу є встановлення системи показників, які дадуть змогу провести оцінку шкоди та встановлення меж значень допустимих збитків.

Після цього необхідно провести обмеження кількості ризиків, тобто їхню фіксацію. У процесі фіксації ризиків встановлюються найбільш поширені та значущі ризики з метою оцінки функціонування підприємства. З цією метою з повного списку виявлених факторів ризику, який складено на початковій стадії управління, фіксуються ті фактори, які є актуальними для конкретної події чи рішення та які можуть вплинути в кількісному виразі на запланований результат.

На етапі встановлення ресурсних обмежень виявляються доступні ресурси, якими володіє підприємство з метою залучення до процесу запобігання реалізації ризикових подій [4]. Встановивши ресурсні обмеження, ми побачимо, що можна заплатити невелику премію працівникам, яка позитивно вплине на утримання кваліфікованих кадрів на підприємстві.

Отже, доступність ресурсів оцінюється не тільки в даний час, а й у прогностичному періоді, а цьому етапі встановлюються всі різноманітні варіанти управлінських рішень з переліку тих, для яких необхідно визначити альтернативи рішень та провести їхню подальшу оцінку.

На стадії встановлення індикаторів виникнення ризикових подій доцільно визначити події, виникнення яких однозначно свідчатиме про високу ймовірність здійснення ризикової події або встановити рівень порогового значення показників, перевищення яких означає також високий рівень ризику. У цьому випадку рекомендується визначити індикатори реалізації ризикових подій на основі аналізу чутливості показників проектів.

На основі результатів проведеного моніторингу ризику необхідно обґрунтувати та ухвалити управлінські рішення щодо подолання ризикової ситуації на підприємстві. Вважаємо, що у системі мінімізації фінансових ризиків важливе місце відводиться використанню страхових інструментів, які доцільно використати підприємству для зменшення фінансових втрат. Це включає укладання страхових угод для випадків, коли обговорені причини, які перешкоджають виконанню контрактів, і в разі відмови замовника від їх виконання.

З метою попередження або мінімізації ризиків на підприємстві важливо встановити жорстку майнову відповідальність для матеріально відповідальних осіб. Також ефективним методом мінімізації ризиків є використання резервування засобів для покриття непередбачених витрат або самострахування. Ретельно розроблена оцінка непередбачених витрат може значно знизити ризик перевитрат коштів. Водночас, мінімізація фінансових ризиків може приймати різні форми, такі як: створення фонду розвитку підприємства; створення цільових резервних фондів, наприклад, фонд погашення безнадійної дебіторської заборгованості або фонд страхування цінового ризику; формування фінансових ресурсів за окремими елементами оборотних активів підприємства та системи страхових запасів фінансових та матеріальних ресурсів; використання нерозподіленого прибутку, отриманого в звітному періоді.

Одним із інструментів доцільним для використання досліджуванім підприємством є використання лімітування ризиків через ефективне управління позиковою політикою, ліквідністю та дебіторською заборгованістю. Цей підхід можна застосовувати, наприклад, при наданні послуг чи виконанні робіт в кредит, визначенні обсягів вкладеного капіталу та інших аспектах фінансової діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Віленчук О.М. Концептуальні підходи до ідентифікації, оцінювання та управління ризиками в аграрній сфері. Вісник Житомирського національного агроекологічного

університету. 2013. № 1–2(2). С. 137–147.

2. Ідобаєва А. Л. Інформаційне забезпечення процесу управління ризиками промислових підприємств. Ефективна економіка. 2020. № 10. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8300> (дата звернення: 01.11.2024). DOI: [10.32702/2307-2105-2020.10.149](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.10.149)

3. Поліщук В. В., Келемен М. Ю., Млавець Ю. Ю. та ін. Концептуальна модель оцінювання рівня керованості процесами у складних системах враховуючи ризик-орієнтовані фактори. Науковий вісник Ужгородського університету: серія Математика і Інформатика. 2021. Вип. 2 (39). С. 158-171.

4. Кічор В.П. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків. Львів: Растр-7, 2015. 238 с

УДК 658.14/.15:004

ЧУРПТА Я.В., магістрант

Науковий керівник – **ВАРЧЕНКО О.М.,** д.е.н., професор

Білоцерківський національний аграрний університет

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Узагальнено методичні підходи оцінювання фінансового потенціалу підприємства та систематизовано основні показники, які використовуються при проведенні такого аналізу. Розкрито алгоритм проведення діагностики, визначення рівня фінансового потенціалу та описано його етапи. Зроблено висновок про те, що при аналізі використання фінансового потенціалу підприємства доцільно використовувати інтегральний показник.

Ключові слова: фінансовий потенціал підприємства, інтегральний показник.

Узагальнення наукової літератури дозволило встановити, що фінансовий потенціал підприємства розглядається як його здатність до раціонального та ефективного використання фінансових ресурсів, які знаходяться у його розпорядженні, а також можливості до нарощення у разі необхідності, обсягів цих ресурсів. Очевидно, що тощо [1; 2]. Як наголошують науковці вивчення динаміки значень перелічених фінансових показників дозволяє отримати комплексну характеристику діяльності підприємства, фінансової стійкості, що у підсумку стане основою для розробки стратегії управління фінансовим потенціалом суб'єкта господарювання.

Методи оцінювання рівня використання фінансового потенціалу підприємства передбачають аналізування результатів його діяльності за окремими напрямками, з врахуванням впливу факторів та виявлення резервів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів. Зазначимо, що за об'єктами оцінки виокремлено ресурсний, структурний, цільовий та змішаний методи оцінки рівня використання фінансового потенціалу. Ресурсний метод передбачає оцінювання наявних у підприємства фінансово-економічних ресурсів у грошовій та натуральній формах із врахуванням їх якості та ефективності використання у господарській діяльності.

Щодо структурного методу, то він передбачає аналіз окремих складових та елементів задіяних вхідних ресурсів та визначенні рівня їх віддачі. Водночас, цільовий метод передбачає порівняння фактичних результатів управління фінансовим потенціалом підприємства із плановими. При застосуванні змішаного методу використовуються окремі елементи вищезазначених підходів до визначення рівня використання аналізу фінансового потенціалу підприємства.

За рівнем узагальнення показників виокремлено методи оцінювання за допомогою